



کتاب دعا

کلیدواژه: کتب دعا، علامه مجلسی، ثواب، توسل.
بررسی: آیا کتاب‌های مصباح الزائر، بلدالامین، مصباح کفعمی، اقبال و مزار کبیر و کتاب‌هایی را که علامه مجلسی در [کتاب](#) مزار به آنها استناد کرده، معتبر هستند و در بحث [توسل](#) قابل استفاده هستند؟
پاسخ: سه مطلب باید مورد توجه واقع شود: ۱. کتاب‌های یاد شده مورد قبول و اعتماد نویسندگانشان بوده است و به این موضوع در مقدمه کتاب "مزار کبیر" و "البلد الامین" اشاره شده است و مرحوم علامه مجلسی به این کتاب‌ها اعتماد داشته و از نویسندگان آنها نیز به عظمت و بزرگی یاد کرده است؛ ۲. روش فقیهان ما بر این است که هر روایتی را از نظر [علم](#) رجال مورد ارزیابی قرار دهند و سپس به آن عمل نمایند؛ ۳. همان فقیهان با تکیه بر اخباری که مضمون قاعده‌ای است به‌عنوان "من بلغ" نسبت به کتاب‌های [دعا](#) و مانند آن، گفته‌اند: می‌توان به این قبیل روایات به امید رسیدن به [ثواب](#) آنها [عمل](#) نمود و توسل از این مسیر از دیدگاه عقل و شرع مانعی ندارد.
پاسخ این سؤال را با توجه به سه مطلب شرح می‌دهیم:

فهرست مندرجات

- ۱ - ۱. دیدگاه مؤلفان و علامه مجلسی
- ۱.۱ - دیدگاه‌هایی درباره کتاب مزار شریف
- ۱.۱.۱ - دیدگاه علامه مجلسی
- ۱.۱.۲ - دیدگاه مرحوم کفعمی
- ۱.۲ - دیدگاهی درباره کتاب مصباح الزائر
- ۱.۳ - دیدگاه علامه مجلسی درباره مصادر کتاب‌ها
- ۲ - ۲. بررسی احادیث از نظر سند و دلالت
- ۳ - ۳. قاعده اخبار من بلغ
- ۳.۱ - حدیثی از امام باقر
- ۴ - نتیجه بحث
- ۵ - پانویس
- ۶ - منبع

۱. دیدگاه مؤلفان و علامه مجلسی

کتاب‌های یاد شده از دیدگاه مؤلفان و مرحوم مجلسی قابل بررسی و توجه است. از یک‌سو باید گفت: نویسندگان این کتاب‌ها عنایت ویژه‌ای به کتاب‌هایشان داشته‌اند و به اعتبار روایات و مطالب آن اعتراف نموده‌اند و از سوی دیگر مرحوم مجلسی نسبت به آن کتاب‌ها و نویسندگان آنها عنایت و عظمت خاصی قائل است.
از باب نمونه: مؤلف کتاب مزار کبیر شیخ عبدالله محمد بن جعفر المشهدی، معروف به "ابن المشهدی" است.

← دیدگاه‌هایی درباره کتاب مزار شریف

اولاً، مؤلف در مقدمه کتابش می‌گوید: من در این کتاب زیارات گوناگونی را برای مشاهد مشرفه و مطالبی که پیرامون ترغیب به مسجدهای مبارک است و دعاهای برگزیده و مناجات‌ها را با سندهایی آورده‌ام که متصل به راویان موثق است و آنان این کلمات را به سادات و بزرگان دینی می‌رسانند.

ثانیاً، مؤلف یکی از مشایخ و بزرگان امامیه است که در اجازات نامش آمده است و بزرگانی از او به عظمت یاد کرده‌اند!
مثلاً مرحوم شیخ حر عاملی، "ابن المشهدی" را فاضل جلیل دانسته و به بعضی از کتاب‌های وی اشاره نموده است.

[۱] [عاملی، شیخ حر، امل الآمل، ج ۲ ص ۲۵۲.](#)

← دیدگاه علامه مجلسی

علامه مجلسی می‌گوید: کتاب بزرگی در [زیارات](#) به تألیف محمد بن المشهدی است که سید بن طاووس نیز به آن اعتماد نموده و مدحش کرده است و ما آن کتاب را به "مزار کبیر" نام نهاده‌ایم.

[۲] [علامه مجلسی، بحار الانوار، ج ۱، ص ۱۸.](#)

در جای دیگر می‌گوید: مزار کبیر از چگونگی **سند**ش می‌فهمیم که کتاب معتبری است و سید بن طاووس بسیاری از اخبار و زیارات خود را از این کتاب گرفته است.

[۱۳] علامه مجلسی، بحار الانوار، ج ۱، ص ۲۵.

← دیدگاه مرحوم کفعمی

مرحوم کفعمی نیز در مقدمه **کتاب** خود به نام "البلد الامین" می‌گوید: این کتاب که در آن عوذه‌ها و **دعا**ها و تسبیح‌ها و زیارات نقل شده است، از پیشوایان و امامان - علیهم‌السلام - توسط کتاب‌هایی گرفته شده، که صحیح بودن آنها مورد اعتماد است و ما مأمور به چنگ زدن به آنها هستیم!

← دیدگاهی درباره کتاب مصباح الزائر

اما کتاب مصباح الزائر که تألیف سیدعلی بن موسی بن طاووس است، وقتی به روایات و زیارات آن توجه می‌کنیم و به کتاب‌های علمای گذشته که قبل از ایشان بوده‌اند می‌نگریم، می‌بینیم بسیاری از آن روایات و زیارات در کتاب‌های بزرگانی مانند شیخ صدوق، شیخ مفید، شیخ طوسی، ابن قولویه و دیگران آمده است.

← دیدگاه علامه مجلسی درباره مصادر کتاب‌ها

در کوتاه سخن به بخشی از کلام مرحوم مجلسی، درباره مصادر کتابش و نویسندگان آنها اشاره می‌کنیم: ایشان در فصل دوم از مقدمه بحار می‌گوید: بدان که بیشتر کتاب‌هایی که ما بر آن **اعتماد** نموده‌ایم از جهت نسبت آنها به مؤلفشان مشهور و معلوم‌اند! مثل کتاب‌های صدوق، ... و کتاب‌های بزرگانی از فرزندان طاووس که همه آنها معروف است و ... کتاب‌های کفعمی که شهرت آنها و فضیلت مؤلفش ما را از بیان حال آن کتاب‌ها و مؤلفش بی‌نیاز می‌کند.

[۱۴] علامه مجلسی، بحار الانوار، ج ۱، ص ۲۶.

۲. بررسی احادیث از نظر سند و دلالت

در میان فقیهان و کارشناسان مسائل اسلامی، یکی از علوم مربوط به **استنباط** احکام شرعی، علم رجال و **درایه** درباره **حدیث** است. روش متداول چنین است که می‌گویند: هر روایتی که در مقام بیان **احکام** اسلامی یا معارف دینی و اعتقادی باشد، باید از نظر یک **فقیه** بررسی شود که آیا از جهت سند، صحیح و قابل اعتماد است یا نه؟ وقتی بررسی شد و مشکلی از نظر سند نداشت، آن‌گاه از دلالت، مورد ارزیابی قرار گرفته و هر فقیهی براساس مبانی خود به آن تکیه نموده و از آن بهره می‌برد. آنچه گفته شد، روشی است که از قرن‌های نزدیک به زمان امامان معصوم - علیهم‌السلام - و با رهنمودهای آنان مورد توجه بوده است و لذا شیخ صدوق، شیخ مفید و شیخ طوسی هم با توجه به علم رجال از روایات قابل اعتماد استفاده می‌کرده‌اند و در قرن‌های اخیر نیز این موضوع مورد عنایت فقیهان عالی مقام بوده و هست! بنابراین هر روایتی که در کتابی آمده است، هر چند آن کتاب معروف و مشهور و نویسنده آن شخصیتی بزرگوار و از عالمان برجسته باشد، از نظر **علم** رجال و مانند آن مورد تحقیق قرار گرفته و پس از آن مورد **عمل** واقع می‌گردد.

۳. قاعده اخبار من بلغ

نکته دیگر که راه حل خوبی برای موضوع مورد سؤال است و برای موارد مشابه آن در همه جا و برای همه کس راه‌گشاست، این مطلب است که فقیهان قاعده‌ای به عنوان "اخبار من بلغ" دارند و نسبت به آن دسته از روایاتی که در کتاب‌های دعا و زیارات و غیره آمده است و تشویق به انجام دادن کارهای مستحبی نموده، که اگر داوطلبانه انجام شود ثوابی چنین و چنان دارد، می‌گویند: عمل کردن به این روایات بدون تحقیق جایز است؛ در صورتی که دو شرط رعایت شود: یکی اینکه دلیلی بر **حرام** بودن آن عمل نداشته باشیم و دیگر اینکه انجام دادن آن کار به قصد و **نیت** رسیدن به ثوابش باشد. دلیل آنان بر این مطلب، روایاتی است که بر این مضمون دلالت دارد، مانند حدیث زیر:

← حدیثی از امام باقر

"عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَرْوَانَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - يَقُولُ مَنْ بَلَغَهُ ثَوَابٌ مِنَ اللَّهِ عَلَى عَمَلٍ فَعَمِلَ ذَلِكَ الْعَمَلَ أَيْتَمَسَ ذَلِكَ الثَّوَابَ أُوتِيَهُ وَ إِنْ لَمْ يَكُنِ الْحَدِيثُ كَمَا بَلَغَهُ."

[۱۵] کلینی، اصول کافی، ج ۲، ص ۸۷.

"**امام باقر** - علیه‌السلام - فرمود: هر کس از سوی خداوند، ثوابی برای کاری به او برسد و آن کار را به **امید** رسیدن به آن ثواب انجام دهد، آن **ثواب** را به او می‌دهند؛ گرچه آن حدیث آن‌چنان که به او رسیده است، نباشد."

فقیهان و مراجع این اخبار را مورد بحث قرار داده و در کتاب‌های فقهی خود مضمون آنها را پذیرفته‌اند.

[۱۶] مصباح الاصول، ج ۲، ص ۲۱۸ (تقریرات درس اصول مرحوم آیه الله خوبی).

بنابراین روایاتی که می‌گوید: هر کس هنگام وضو این دعا را بخواند یا هنگام خوابیدن این **ذکر** را بگوید، یا در **شب قدر** این **دعا** را بخواند، یا هنگام **زیارت** امامان - علیهم‌السلام - این کلمات را بگوید، **اجر** و پاداشی چنین خواهد داشت، در این موارد عمل به آنها نه تنها ایرادی ندارد، بلکه به حکم **عقل** و روایات صحیحی که به آنها اشاره شد، مورد تفضل و عنایت خدای بزرگ قرار می‌گیرد! در نتیجه باید گفت: افزون بر اینکه کتاب‌های مورد استفاده در کتاب مزار مرحوم مجلسی مانند مصباح الزائر، مصباح کفعمی، المزار الکبیر و...، از دیدگاه بزرگانی که آنها را تألیف کرده‌اند، مورد اعتماد است و مرحوم علامه مجلسی نیز اعتبار آنها را پذیرفته است، باید گفت: از دیدگاه اخبار زیادی که به‌عنوان "من بلغه الثواب" مطرح شده نیز، قابل عمل و عنایت است و می‌توان از راه **توسیل** به آنها برای رسیدن به ثواب امیدوار بود.

پانویس

۱. [↑ عاملی، شیخ حر، امل الآمل، ج ۲ ص ۲۵۲.](#)
۲. [↑ علامه مجلسی، بحار الانوار، ج ۱، ص ۱۸.](#)
۳. [↑ علامه مجلسی، بحار الانوار، ج ۱، ص ۲۵.](#)
۴. [↑ علامه مجلسی، بحار الانوار، ج ۱، ص ۲۶ ۲۵.](#)
۵. [↑ کلینی، اصول کافی، ج ۲، ص ۸۷.](#)
۶. [↑ مصباح الاصول، ج ۲، ص ۲۱۸ \(تقریرات درس اصول مرحوم آیه الله خویی\).](#)

منبع

[بانگاه اسلام کوئنت.](#)

رده‌های این صفحه : [اخلاق اسلامی](#) | [دعا](#) | [کتب دعا](#)